

International Journal of Language Education and Teaching
Volume 1 / 2013

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE BİLİŞİMDEN YARARLANMA: PARAGRAF ÇALIŞMALARI

Seda ARTUÇ
Turkish Education

ÖZET

İletişim çağını yaşadığımız şu yıllarda, dil öğretiminde de bilişim teknolojilerinden yararlanmak çok yerinde bir tercih olacaktır. Bu çalışmada, bilgisayar programlarıyla dil öğretimi konusunda görüşler sunulmuş; değerlendirmeler yapılmıştır. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği tartışılmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda konuyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Yabancılara Türkçe öğretimi alanında daha önce bu yönetime dikkat çekilmemiş olduğu saptanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nin oluşumunu anlatan bir paragraf verilmiştir. Metnin çözümlemesi yapılarak öngörülen bilgisayar programının taslağı oluşturulmaya çalışılmıştır. Metin; okuma ve dinleme alıştırmaları, kelime öğretimi ve kelimelerin pekiştirilmesi amacıyla hazırlanmış oyunlar, metinde geçen cümleler ve analizleri, son olarak da paragrafla ilgili sorular ve soruların ayrıntılı cevapları şeklinde çözümlenmiştir. Çalışmada, hedef kitleye uygun olarak hazırlanan bir metinden yararlanarak çeşitli alıştırmalar oluşturulmuştur. Bu alıştırmalar aynı zamanda, Türkçenin bilişim ortamında öğretilmesi için bir taslak olabilir. Araştırmanın, yabancılara Türkçe öğretimi alanına yeni bir ses getirmesini ve alanda çalışanlara yol gösterici olmasını diliyoruz.

Anahtar kelime grupları: Türkçe öğretimi, bilişim teknolojisi, öğretim yöntemleri.

BENEFIT FROM INFORMATIC IN TURKISH TEACHING AS FOREIGN LANGUAGE: PARAGRAPH STUDIES

ABSTRACT

Contact the era we live in now, take advantage of information technology in language teaching will be a very fortunate choice. In this study, teaching Turkish to foreigners pulled out before the field of language teaching in the computer programs presented in the opinions, evaluations have been completed. Discussed how to use information technology in language teaching and study determinations were made on the issue. For the purpose of this study was a paragraph describing the formation of the Twelve Animal Turkish Calendar is given. Attempted to establish a computer program provided a draft of the text analysis method. Text reading and listening practice, vocabulary teaching and prepared to reinforce vocabulary games, text analysis, finally, the sentences and paragraphs in the form of questions and answers to the questions analyzed in detail. In the study, prepared in accordance with the target audience by using a text created in a variety of exercises. These exercises also may be a draft for the computing environment. Research, teaching Turkish to foreigners to bring a new sound field and the field look forward to guiding employees.

Key word groups: Turkish teaching, information technology, teaching methods.

Giriş

Dil, bir toplumun kültür birikimini aktarmada, bir milletin bireylerini duygu ve düşünce yönünden kaynaştırmada rol oynayan en etkili araçtır. Günümüzde insanlar, en ileri teknoloji ürünlerini kullanarak gelişme, aydınlık ve huzur içerisinde yaşama çabasındadırlar. Bireyler, gelişmenin ve asrın gerektirdiği bilgilerle kaynaklara ulaşmak için ise ana dillerinden başka dilleri öğrenme ihtiyacı duymaktadırlar.

“Bir dilin öğretilmesinde kullanılan ya da kullanılacak olan yöntemler vardır. Eğer söz konusu dil, ait olmadığı bir kültürün insanlarına öğretilcekse bu öğretim için yeni yöntemler gerekmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde çağdaş dillerin öğretiminde kullanılan yöntemler de geliştirilmektedir.”ⁱ İletişim çağını yaşadığımız şu yıllarda, dil öğretiminde de bilişim teknolojilerinden yararlanmak çok yerinde bir tercih olacaktır. Bu çalışmada, bilgisayar programlarıyla dil öğretimi konusunda görüşler sunulmuş; değerlendirmeler yapılmıştır. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği tartışılmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda konuyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Yabancılar Türkçe öğretimi alanında daha önce bu yönetime dikkat çekilmemiş olduğu saptanmıştır.

Dünyayı, başka kültürleri tanımanın ve tanıtmmanın yolu, çeşitli dillerin öğretilmesinden geçer. “Bu sebeple de bütün ülkeler eğitim programlarında ağırlıklı olarak ana dili, resmî dil veya yabancı dil derslerine yer verirler. Bu bile çoğu zaman yeterli görülmeyerek özel kurslar, dershaneler açılır. İnsanların birçoğu, ihtiyaç duydukça çok ileri yaşlarda bile dil öğrenmek ister.”ⁱⁱ Yabancılar Türkçe öğretimi süreç olarak Kaşgarlı Mahmut’a dayandırılabilirse de değişen dünya şartları ve ilerleyen teknoloji göz önüne alındığında yabancılar Türkçe öğretimi alanında bilişimden yararlanmayla ilgili bir çalışmaya neredeyse rastlanmamıştır. Hâlbuki iletişim çağının hayatın her alanında görülen etkisi, eğitim öğretim alanında da kendini hissettirmektedir.

“Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde yeni yöntemler: Bilişim uygulamaları, çözüm önerileri” başlıklı çalışmada: “İnternetin yaygın olarak kullanılmaya başlandığı doksanlı yıllar, bilişim teknolojileri olarak adlandırılan, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin modern yaşamın günlük akışı içerisinde hemen her alanda belirleyici roller üstlendiği yıllar olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmeye olan katkıları, internetin de yaygınlaşmasıyla olağanüstü bir hız kazandı. Dünün dil laboratuvarlarının yerini bugünün çoklu ortam etkinlikleri aldı.”ⁱⁱⁱ diyen Büyükaşlan; ses, görüntü ve metnin bir arada kullanıldığı bu çeşitli öğretim ve öğrenme süreçlerinde sağlanan başarının, bilişim teknolojilerinin verimli kullanılmasıyla artmakta olduğunu ve bu yönde yapılacak ciddi çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu da vurgulamaktadır.

Biz de bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi alanında yapılmış diğer çalışmalardan farklı bir yaklaşımla, bilişim teknolojilerinden yararlanmayı ve bunu Türkçe öğrenen yabancıların dil seviyesine uygun olarak hazırlanmış paragraflarla yapmayı hedefleyen bir yöntem sunmaktayız. Yöntemin içeriği, amaca hizmet edebilecek örnekleri çalışmanın değerlendirme bölümünde; tartışma ve öneri kısımları ise sonuç bölümünde açıklanmıştır. Çalışmada, Türkçeye yabancı olan ve Türkçe öğrenmek isteyen herkes “hedef kitle” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca alıştırmalar ve örnekler dil öğretiminde kullanılan aşamalı kur sisteminin orta ve ileri düzeyindeki hedef kitleye yönelik hazırlanmıştır.

Değerlendirme

Dünyanın hemen her tarafında konuşulan, öğrenilmeye çalışılan dilimizin öğreticileri olarak bizlerin de yeni yöntemler geliştirmesi gerekmektedir. Üstelik alana kazandırılacak çalışmaların çağdaş eğitim yöntemleri göz önünde bulundurularak yapılması bir zorunluluktur. Aksi hâlde dilimizin gelişmesi, beynelmilel diller arasında hak ettiği yere ulaşması mümkün değildir. Türkçenin yabancılara öğretilmesinde isteklendirme (motivasyon/ güdüleme) de büyük bir öneme sahiptir. Öğrenenin öğretim sürecine dahil edilmesi, güdülemeyi sağlayacak; dikkat dağınıklığını önleyecek ve böylece dersin hedeflerine ulaşılmış olacaktır.

“Eğitimde bireyi istekli hâle getirmek diye adlandıracağımız motivasyonun yabancılara Türkçe öğretimi sürecindeki önemi yadsınamaz. Motivasyon, içsel ve dışsal olarak iki boyutta değerlendirilmektedir. Sonuçta her ikisi de organizmanın bir davranışı gerçekleştirme sürecindeki kararlılığı hedeflemektedir. Ancak organizmayı harekete geçiren gücün kaynağından dolayı farklılaşmaktadır. İç motivasyonda organizmayı güdüleyen öge organizmanın kendisi iken, dış motivasyonda organizma dışı ögelerin etkisi söz konusudur.”^{iv}. Bu bilgiden yola çıkarak yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili bilgisayarda hazırlanmış programların, Türkçeyi öğrenenler üzerinde dışsal bir isteklendirme sağlayacağı sonucuna ulaşabiliriz. Ayrıca öğretimi zevkli hâle getirebilecek görsel ve işitsel öğelerle zenginleştirilmiş bağlantıların, öğrenciye ders dışında ders çalışmayı bir başka deyişle öğrenmeyi öğretebileceği de vurgulanması gereken bir diğer husustur.

“Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bilişimden yararlanma: Paragraf çalışmaları” başlıklı bu araştırmada, Türkçeye yabancı olanların Türk dilini ve Türk kültürünü zevk alarak öğrenmelerini sağlamakla beraber; Türkçenin zengin kelime ve kavram dünyasına da hâkim olabilmelerinin yolunu açacak bir yöntem sunulmaktadır. Bu çalışmada sunulacak örnek metinlerin, bilişim teknolojisinde ihtisas yapmış kişilerden yardım alınarak daha sonra, bilgisayar programına dönüştürülmesi önerilmektedir. Çalışmanın amacına uygun olarak seçilecek metinlerin, Türkçeyi dil ve anlatım kurallarına bağlı kalarak kullanan yazarların eserlerinden olmasının yanı sıra Türk kültürünü de doğrudan yansıtan örnekler olmasına özen gösterilmelidir.

On İki Hayvanlı Türk Takvimi’nde her hayvan bir yılı gösterir. Mesela “Pars Yılı” gibi. Her yılın o hayvanın özelliklerine göre şekillendiğine inanılır: Maymun yılında eğlence ve hilenin artacağı inanışı vardır. Çağ adı verilen (ÇAĞ: 12x5=60 yıl) dönemler hâlinde ilerler ve bu rakam ortalama insan ömrüdür. Takvim, Mete Han’ın tahta çıkış tarihi olan M.Ö. 209’da başlar.

Aşağıdaki örnekte, On İki Hayvanlı Türk Takvimi’nin oluşumunu anlatan bir paragraf verilmiştir. Bu paragraf, Türkçeyi öğrenen bir yabancıya herhangi bir ders alıştırması olarak sunulabilir. Ancak, bu metin bilişim ortamında kullanılırsa oluşturulan bağlantılar, görsel içeriklerin zenginleştirilmesi, hem öğretimi zevkli hâle getirir hem de somutlaşmaya dolayısıyla da kalıcılığa katkı sağlar. Biz bu çalışmada, hedef kitleye uygun olarak hazırladığımız bir metinden yararlanarak çeşitli alıştırma oluşturduk. Bu alıştırma aynı zamanda, bilişim ortamı için bir taslak olabilir.

Oluşturulması öngörülen programda öncelikle paragraf bütün hâlinde sunulmalıdır. Ayrıca metnin hemen altına yerleştirilen bir bağlantı aracılığıyla, paragrafın seslendirilmesi eklenmelidir. Böylece Türkçeyi öğrenenlere dinleme alıştırmaları da yaptırılmış olacaktır:

Örnek

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur Divanü Lugati’t-Türk adlı eserinde Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Burada yıl hesabının ortaya çıkışı şöyle anlatılmıştır: Türkler on iki hayvanın adını, on iki yıla ad olarak vermişlerdir. Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir. Bunun gelişimi şöyle olmuştur: Türk hakanlarından birisi kendisinden bir süre önce olmuş bir savaşı öğrenmek istemiş. İnsanlar, o savaşın yapıldığı zamanın hesaplanmasında yanılmışlar. Bunun üzerine hakan milletiyle müşavere yapmış ve kurultayda: ‘Biz bu tarihte savaşın zamanını hatırlamakta nasıl zorlandıysak bizden sonra gelecek olanlar da güçlük çekecektir. Öyle ise biz şimdi göğün on iki burcu sayısınca her yıla birer ad koyalım. Zamanlarımızı bu yılların geçmesiyle hesaplayalım. Bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın.’ demiş. Millet, hakanın bu önerisini onaylamış.”

Parçayı Dinle

Daha sonra paragrafın kelime öğretimiyle ilgili alıştırmalarına geçilmelidir. Mesela, aşağıda örnek metin içerisinde kırmızı yazılmış kelimelerin anlamları, dipnot şeklinde verilmiştir. İmleç, işaretli kelimenin üzerine getirildiğinde açıklama kolayca görülebilmektedir. Böylece, söz konusu kelime cümle içerisindeki kullanımıyla beraber gösterilirken, aynı zamanda kelimenin anlamı da öğretilebilir. Benzer bir bilgisayar programlamasıyla aynı sistem defalarca kullanılabilir. Öğretim sürekli hâle getirilebilir. Aynı zamanda kelimenin birden fazla anlamına ve bu anlamların kullanım şekillerine de dikkat çekilebilir.

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur Divanü Lugati’t-Türk adlı eserinde Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Burada **yıl¹ hesabının²** ortaya çıkışı şöyle anlatılmıştır: Türkler on iki **hayvanın³** adını, on iki **yıla⁴** ad olarak vermişlerdir. Çocukların yaşlarını, **savaşı⁵**

¹ a. 1. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene

² a. (hesa.bı) 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu: *Al eline kalemi, şu benim hesapları görüver.* -S. F. Abasıyanık. 4. Ödenecek ücretin dökümünü ve tutarını gösteren kâğıt, hesap pusulası, adisyon: *Bu hesapların dökümlerini alıp sizlere vereceğim.* -N. Eray. 5. Oranlama, tahmin: *Evdeki hesap çarşıya uymamak.* 6. Bir girişimin, bir işin başarıya ulaşması için alınan önlemlerin bütünü: *Harbe nasıl, niçin ve ne hesapla girmiştik?* -F. R. Atay. 7. Tutum, durum, anlayış: *İnsana daha insanca ortamlar yaratmak için bütün hesaplarımız.* -A. Erhat. 8. ekon. Bankadaki işlemlerin yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşlar adına düzenlenen çizelge.

³ a. 1. Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık: *İnce ruhlular insanlar gibi Atatürk de hayvanları severdi.* -F. R. Atay. 2. sf. mec. Akılsız, duygusuz, kaba, hoyrat (kimse). 3. hkr. Kızılan bir kimseye söylenen bir söz. 4. hlk. At, eşek, katır gibi türlü hizmetlerde kullanılan yaratık: *Zavallı hayvan bir saattir yüz okkadan fazla bir yükü sürüklüyordu.* -Ö. Seyfettin.

⁴ Bkz. 1.

tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu **yılların**⁶ dönmesi ile **hesap**⁷ etmişlerdir. Bunun gelişimi şöyle olmuştur: Türk **hakanlarından**⁸ birisi kendisinden bir süre önce olmuş bir **savaşı**⁹ öğrenmek istemiş. İnsanlar, o **savaşın**¹⁰ yapıldığı zamanın **hesaplanmasında**¹¹ yanılmışlar. Bunun üzerine **hakan**¹² **milletiyle**¹³ **müşavere**¹⁴ yapmış ve **kurultayda**¹⁵: 'Biz bu tarihte savaşın zamanını hatırlamakta nasıl zorlandıysak bizden sonra gelecek olanlar da güçlük çekecektir. Öyle ise biz şimdi göğün on iki **burcu**¹⁶ sayısınca her **yıla**¹⁷ birer **ad**¹⁸ koyalım. Zamanlarımızı bu **yılların**¹⁹ geçmesiyle **hesaplayalım**²⁰. Bu, aramızda unutulmaz bir **andaç**²¹ olarak kalsın.' demiş. **Millet**²², **hakanın**²³ bu önerisini onaylamış."

⁵ a. 1. ask. Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk: *Savaş yıllarıydı. Orta hâllilerin bile doğru dürüst yiyeceği yoktu.* -A. Kutlu. 2. Uğraşma, kavga, mücadele. 3. Hayvanların birbirleriyle yaptığı mücadele: *Kartallarla leyleklerin savaşı.* 4. Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele: *Veremle savaş.*

⁶ Bkz. 1.

⁷ Bkz. 2.

⁸ a. (*ha:ka:nı*) tar. 1. Türk, Moğol ve Tatar hanları için hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan. 2. Osmanlı padişahlarına verilen unvan.

⁹ Bkz. 5.

¹⁰ Bkz. 5.

¹¹ Bkz. 2.

¹² Bkz. 8.

¹³ a. 1. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus: *Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve istiklal fikrinin layemut abidesidir.* - Atatürk. 2. Bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes: *Millet tütün paralarını alınca borcunu öder.* -N. Cumalı. 3. *hık.* Benzer özellikleri olan topluluk: *Şu kadın milletinin kıskançlığının hiç sonu yok.* -A. Midhat.

¹⁴ a. Danışma, danış.

¹⁵ a. 1. Ulusal veya uluslararası bilimsel toplantı. 2. Bir kuruluşun, gündemindeki sorunları, temel konuları konuşmak ve yeni kurullar seçmek üzere belli sürelerle veya gerektiğinde yaptığı genel toplantı, kongre: *Dil Kurultayı.* 3. tar. Eski Türklerde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı meclis.

¹⁶ (I) a. 1. Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı: *Etrafi geniş hendeklerle çevrili burçlar, en seçme muhafızlar elinde en titiz hesaplarla korunuyor.* -N. F. Kısakürek. 2. *gök b.* Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldız verilen ortak ad. 3. *tek.* Demir aksamın birbirine değmesini engellemek, boşlukları doldurmak amacıyla sarı, karbon, plastik vb.nden yapılan bir motor parçası.

¹⁷ Bkz. 1.

¹⁸ a. 1. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam: *Çocuk, kedi, ağaç, düşünce, iyilik, Ahmet, Ertuğrul birer addır.* 2. Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu. 3. *db.* Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim.

¹⁹ Bkz.1.

²⁰ Bkz. 2.

Yukarıda, ayrıntılı açıklaması yapılan kelime alıştırmalarından sonra, bu kelimelerin kullanımlarını pekiştirmek için farklı uygulamalar oluşturulmalıdır. Bu uygulamalar, öngörülen bilgisayar programı içerisinde sunulacak çeşitli oyunlar aracılığıyla yapılabilir. Oyunların; cümle tamamlama, adam asmaca, kelime kartları, kelime eşleştirmeleri şeklinde çeşitlendirilmesi öğrencilerin zevk alarak öğrenmelerine katkı sağlayacaktır. Mesela, aşağıda örneklerini sunduğumuz cümle tamamlama alıştırmaları bu programın taslağı olabilir:

- *Son en soğuk kışını yaşadık. (**yılların**)
- *Geziye katılmak için biriktirdiği parayı (**hesapladı**)
- *Çobanlar, bahar geldiğinde meralara götürür. (**hayvanları**)
- *Tarihte, başarılar elde ettiğimiz birçok vardır. (**savaş**)
- *Atilla, tarihte büyük öneme sahip bir Türk..... (**hakanıdır**)
- *Dil, bir var olmasını sağlayan en önemli unsurlardandır. (**milletin**)
- *Bu konu hakkında karar vermeden önce yapmalısın. (**müşavere**)
- *..... ilgili bilgisi astroloji bilimine ilgisinden kaynaklanıyor. (**burçlarla**)
- *Teyzesi bebeğe hangi koyacağını düşünmüş. (**adı**)
- *İlk maaşıyla bana diye bir kalem almıştı. (**andaç**)
- *Eski Türk devletlerinde çeşitli amaçlarla toplanırdı. (**kurultay**)

Kelime alıştırmalarına bir diğer örnek de öngörülen bilgisayar programına **adam asmaca oyununun** eklenmesidir. Bu oyunda, kelimenin anlamı verilir ve hedef kitlenin bütünden yola çıkarak parçaya ulaşması sağlanır. Yazılan her yanlış harf için ya da hatırlanamayan her kelime için belli bir puanlama yapılır. Böylece oyun tamamlanır. Geliştirilmesi düşünülen program için bir örnek olması açısından bu oyunu şöyle şekillendirebiliriz:

- 1.Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk.

S	A	V	A	Ş
---	---	---	---	---

2. Türk, Moğol ve Tatar hanları için hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir unvan.

H	A	K	A	N
---	---	---	---	---

²¹ a. 1. Ajanda. 2. Yedigâr: Alabalıkları dağ köylüleri ırmaktan tutar getirirlerdi. Yanında andaç diye bir kâse dolusu dağ çileği yahut badem sunarlardı. -A. Kutlu.

²² Bkz. 13.

²³ Bkz. 8.

3. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.

M	İ	L	L	E	T
---	---	---	---	---	---

4. Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman.

Y	I	L
---	---	---

5. Ajanda. Yadigâr.

A	N	D	A	Ç
---	---	---	---	---

6. Aritmetik. Matematiksel işlem.

H	E	S	A	P
---	---	---	---	---

7. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim.

A	D
---	---

8. Bir kuruluşun, gündemindeki sorunları, temel konuları konuşmak ve yeni kurullar seçmek üzere belli sürelerle veya gerektiğe yaptığı genel toplantı, kongre.

K	U	R	U	L	T	A	Y
---	---	---	---	---	---	---	---

9. Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık.

H	A	Y	V	A	N
---	---	---	---	---	---

10. Danışma, danış.

M	Ü	Ş	A	V	E	R	E
---	---	---	---	---	---	---	---

Adam asmaca oyununu örnekleyen yukarıdaki alıştırmalarda görüldüğü gibi bütünden parçaya giderek öğretim sağlayabilecek bir yöntem sunuyoruz. Bilişim programı üzerinde bu alıştırmaların her biri daha hareketli hâle getirilebilir. Hedef kitlenin dikkatini çekmesi açısından daha fazla görselleştirilebilir.

Önerdiğimiz bilgisayar programını, aynı örnek metin üzerinden üçüncü tür bir alıştırmayla şöyle zenginleştirebiliriz: Metin içerisindeki her bir cümle ayrı ayrı çözümlenmelidir. Bir cümlenin içerisindeki kelime türleri, kelime grupları, ekler, fiiller; varsa atasözleri ve deyimler ya da kalıplaşmış ifadeler; noktalama işaretleri kullanım şekillerine göre vurgulanmalı, belirtilmelidir. Öngörülen bilgisayar programı aracılığıyla daha da görsel ve işlevsel hâle getirilebilecek bu alıştırmayı taslak olabilmesi amacıyla metin içerisinden seçtiğimiz iki cümleyle aşağıda açıklamaya çalıştık.

I.Örnek Cümle

- Kaşgarlı Mahmut'un meşhur Divanü Lugati`-Türk adlı eserinde
1
Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir.
2

Cümlenin Çözümlemesini Gör

1: Cümlede **yer tamlayıcısı** (dolaylı tümleç) göreviyle kullanılan ögedir.

-Kaşgarlı Mahmut'un meşhur Divanü Lugati`-Türk adlı eseri: isim tml
tamlayan tamlanan

Tamlayan ve tamlanan ekleri, farklı renkle yazılmış kısımlarda olduğu gibi belirtilebilir.

-Cümlede geçen "Kaşgarlı Mahmut" ifadesinden yola çıkarak Türkçe öğrenen bir yabancının dikkati, bu önemli Türk büyüğümüze çekilebilir.

-meşhur Divanü Lugati`-Türk adlı eser: sıfat tamlaması
sıfat isim grubu

-Divanü Lugati`-Türk adlı eser: sıfat tamlaması
sıfat grubu isim

-Örnek metinde geçen "Divanü Lugati`-Türk" ifadesinden yola çıkılarak edebiyatımızdaki bu önemli esere dikkat çekilebilir. Bilişim programının farklı bir bölümünde veya farklı bir yöntemle, hem eser hakkında hem de eserin yazarı ile ilgili hedef kitleye ayrıntılı bilgi verilebilir.

2: Cümlede **yüklem** göreviyle kullanılan ögedir.

-Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi: sıfat tamlaması
sıfat grubu isim

- Türk Takvimi: isim tamlaması

-Yüklem, "vermek" yardımcı fiiliyle oluşturulmuştur. Bu nedenle bu cümle bir **fiil cümlesidir**.

- ver- (i)l- miş- tir
fiil kökü f.f.y.e. d.g.z.e. g.g.z.e.

II. Örnek Cümle

- Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri
1

hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir.
2 3

Cümlelerin Çözümlemesini Gör

1: Cümlede **nesne** göreviyle kullanılan ögedir.

-**çocuk-lar-ın yaş-lar-ı:** isim tamlaması → Bu kelime grubunda kırmızı ile yazılmış eklerin “çoğul eki”, mavi ile yazılmış eklerin “iyelik/ tamlayan ve tamlanan ekleri” olduğu belirtilmelidir.

-**savaş tarih-ler-i:** isim tamlaması → Bu kelime grubunda kırmızı ile yazılmış eklerin “çoğul eki”, mavi ile yazılmış eklerin “iyelik/ tamlanan eki” olduğu belirtilmelidir.

-Bu cümlede “ve” kelimesi **bağlaç** görevinde kullanılmıştır. “başka” kelimesinin **sıfat** türünde, “şey” kelimesinin **zamir** türünde olduğu görülmektedir.

2: Cümlede **zarf tümleci** göreviyle kullanılan ögedir.

-Kelime grubu içerisinde “ile” ifadesi **edat** türünde bir kelimedir.

-**yılların dönmesi:** isim tamlaması → Bu kelime grubunda mavi ile yazılmış eklerin “çoğul eki”, kırmızı ile yazılmış eklerin “iyelik/ tamlayan ve tamlanan ekleri” olduğu belirtilmelidir.

-**hep bu yıllar:** sıfat tamlaması → Bu kelime grubunda mavi ile yazılmış eklerin “çoğul eki” olduğu belirtilmelidir.

3: Cümlede **yüklem** göreviyle kullanılan ögedir.

-Yüklem “hesap etmişlerdir” fiil grubu ile oluşturulmuştur. Bu nedenle bu cümle bir **fiil cümlesidir**.

-	<u>hesap et-</u>	<u>miş-</u>	<u>ler-</u>	<u>dir</u>
	fiil kökü	d.g.z.e.	III.ç.ş.i.e.	g.g.z.e.

Örnek metin içerisinde seçtiğimiz cümlelerin çözümlemesinde görüldüğü gibi yabancılara Türkçe öğretimi için yöntem önermek oldukça meşakkatli bir iştir. Fakat öngördüğümüz bilişimden yararlanma, alandaki yöntem sıkıntısına kolaylık getirebilecek; aynı zamanda oluşturulacak bilgisayar programıyla öğretim zevkli hâle gelebilecektir.

Tasarladığımız bilgisayar programında yabancılara Türkçe öğretimi için faydalı olabileceği düşünülen bir diğer alıştırma ise metinden çıkarılan çoktan seçmeli soruların cevaplanmasıdır. Aşağıda örnekleri sunulmuştur:

“Kaşgarlı Mahmut’un meşhur Divanü Lugati’t-Türk adlı eserinde Eski Türk Takvimi hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Burada yıl hesabının ortaya çıkışı şöyle anlatılmıştır: **Türkler on iki hayvanın adını, on iki yıla ad olarak vermişlerdir.** Çocukların yaşlarını, savaş tarihlerini ve daha başka şeyleri hep bu yılların dönmesi ile hesap etmişlerdir. Bunun gelişimi şöyle olmuştur: Türk hakanlarından birisi kendisinden bir süre önce yaşanmış bir savaşı öğrenmek istemiş. İnsanlar, o savaşın yapıldığı zamanın hesaplanmasında yanılmışlar. Bunun üzerine **hakan milletiyle müşavere yapmış ve kurultayda: Biz bu tarihte savaşın zamanını hatırlamakta nasıl zorlandıysak bizden sonra gelecek olanlar da güçlük çekecektir. Öyle ise biz şimdi göğün on iki burcu sayınsınca her yıla birer ad koyalım. Zamanlarımızı bu yılların geçmesiyle hesaplayalım.**”

Bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın.' demiş. Millet, hakanın bu önerisini onaylamış."

1.Soru

Metinde anlatılanlara göre on iki hayvanlı Türk Takvimi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a) Takvim, tarımı kolaylaştırmak için yapılmıştır.
- b) Türkler, savaş tarihlerini belirleyebilmek için takvim oluşturmuştur.
- c) Türkler, on iki hayvanın adını on iki yıla isim olarak vermiştir.
- ç) On İki Hayvanlı Türk Takvimi'ni Kaşgarlı Mahmut oluşturmuştur.
- d) Türklerin yaptığı takvimde, her hayvanın ismi bir aya verilmiştir.

Sorunun Ayrıntılı Çözümü

Çözüm:

Bu tür soruların çözümünde yapılması gereken öncelikle soru kökünde ne olduğuna bakmaktır. Daha sonra, soru kökü göz önüne alınarak paragraf dikkatli bir şekilde okunmalıdır. Yukarıdaki metinde kırmızı ile işaretlenmiş bölümden(*Türkler on iki hayvanın adını, on iki yıla ad olarak vermişlerdir.*) yola çıkarak sorunun doğru cevabına ulaşılabilir. Çözüme ulaşmayı kolaylaştırmak için soru köküyle metni doğru örtüştürmek gerekir.

Doğru cevap "c" seçeneğidir.

- a) Eski Türk takvimi hakkında, ayrıntılı bilgiye Divanü Lügat'i Türk'ten ulaşılabilir.
- b) Türkler, tarih hesaplamasını kolaylaştırmak için takvimi icat etmişlerdir.
- c) Türkler, göğün on iki burcu ve on iki ayı sayısınca her yıla birer ad vermişlerdir.
- ç) On İki Hayvanlı Türk Takvimini, Türk hakanı kendi başına oluşturmuştur.
- d) Çocukların yaşları, savaş tarihleri gibi şeyler; takvim aracılığıyla hesaplanmıştır.

Sorunun Ayrıntılı Çözümü

Çözüm:

Bu tür soruların çözümünde yapılması gereken öncelikle soru kökünde ne olduğuna bakmaktır. Daha sonra, soru kökü göz önüne alınarak paragraf dikkatli bir şekilde okunmalıdır. Yukarıdaki metinde mavi ile işaretlenmiş bölümden (*Bunun üzerine hakan milletiyle müşavere yapmış ve kurultayda: Biz bu tarihte savaşın zamanını hatırlamakta nasıl zorlandıysak bizden sonra gelecek olanlar da güçlük çekecektir. Öyle ise biz şimdi göğün on iki burcu sayısınca her yıla birer ad koyalım. Zamanlarımızı bu yılların geçmesiyle hesaplayalım. Bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın.' demiş.*) yola çıkarak sorunun doğru cevabına ulaşılabilir. Çözüme ulaşmayı kolaylaştırmak için soru köküyle metni doğru örtüştürmek gerekir.

Doğru cevap "ç" seçeneğidir.

Örneklerde görüldüğü gibi metinden yola çıkarak hazırlanmış sorular, paragrafın anlaşılmasını oldukça kolaylaştırır. Öngörülen bilişim programı sayesinde soruların çözümü görsellerle desteklenebilir, öğretimin somutlaştırılması sağlanabilir. Yine aynı yöntemle sorular çoğaltılabilir, hedef kitleye farklı türlerde sorular yöneltilir.

Sonuç

Yeryüzünde, konuşulan ve yazılan dillerle ilgili kesin bir sayı veremesek de yaklaşık üç bin beş yüz dilin konuşulup yazıldığını söyleyebiliriz. Gittikçe artan milletlerarası ilişkiler, insanları başka toplumların dillerini de öğrenmeye yöneltmektedir. Bugün dünyada ikinci dil veya yabancı dil olarak öğrenilen belli diller vardır. Bir dilin başka toplumlar tarafından öğrenilen bir dil olmasının; ekonomik, politik, askerî, tarihî ve kültürel birçok sebebi sıralanabilir.

Dil öğrenimi hiçbir zaman durağan bir yapıya sahip değildir. Dil canlı bir varlık olduğu için sürekli gelişir ve değişir. Yeni kelime ve kavramlar oluştuğunda insanlar onları temel beceriler doğrultusunda davranış hâline getirmek zorundadırlar. Yabancı dil öğretimi son yıllarda, birçok yeni yöntem ve yaklaşımın geliştirildiği çalışma alanlarından biri hâline gelmiştir. Türkçenin öğrencilerine de yeni gelişmeler ışığında dili kolaylaştırarak ve olabildiğince somutlaştırarak öğretmek konusunda çok iş düşmektedir. Biz de “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bilişimden yararlanma: Paragraf çalışmaları” başlıklı bu araştırmada yabancılara Türkçe öğretimi alanında bilgisayar programlarıyla dil öğretimi konusunda görüşler sunduk; değerlendirmeler yaptık. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği tartıştık ve çalışmamın amacı doğrultusunda konuyla ilgili tespitlerde bulunduk.

Çalışmamızın amacı doğrultusunda hedef kitleye uygun bir metin oluşturup metnin çözümlemesini yaparak öngördüğümüz bilgisayar programının taslağını oluşturmaya çalıştık. Metni; okuma ve dinleme alıştırmaları, kelime öğretimi ve kelimelerin pekiştirilmesi amacıyla hazırlanmış oyunlar, metinde geçen cümleler ve analizleri son olarak da paragrafla ilgili sorular ve soruların ayrıntılı cevapları şeklinde çözümledik. Bilişim teknolojisinin dil öğretiminde bir yöntem olarak kullanılması hedef kitleye Türkçenin zengin kavram dünyasını aktarmada kuşkusuz, çok yararlı olacaktır. Öngörülen programın, Türkçe öğretimi alanında bilişim teknolojilerinden istifade edilmesiyle ilgili ihtiyacın giderilmesinde bir adım olabileceği düşünülmektedir. Çalışmamızın, yabancılara Türkçe öğretimi alanında yeni bir yöntem olarak dikkat çekmesini ve bu alanda çalışanlara yol gösterici olmasını diliyoruz.

KAYNAKLAR

- Artuç, S. (2012). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde şiir metinlerinden yararlanma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Artuç, S. (2011). Yabancılara Türkçe öğretiminde Barış Manço şarkılarıyla üst seviyeye Türk kültürüne ait değerlerin kazandırılması. (17.05.2012 Tarihinde alınmıştır) <http://www.turkocagi.org.tr/modules.php?name=Makale&pa=showpage&pid=92>
- Barın, E. (2008). Yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7.
- Büyükaslan, A. (2007). Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde yeni yöntemler: Bilişim Uygulamaları, Çözüm Önerileri. Marc Bloch Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Bölümü.

Gümüş, M. (2012). Dil öğretiminde temel becerilere genel bir bakış.
<http://www.turkceogretimi.com/dil-ogretim-yontemleri/dil-ogretiminde-temel-becerilere-genel-bir-bakis> (01.05.2012 Tarihinde alınmıştır)

http://tr.wikipedia.org/wiki/12_Hayvanl%C4%B1_Takvim

Kırvar, S. (11-13 Mayıs 2000). *Hızlandırılmış öğrenme metodu ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi*. Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu: İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.

Türk Dil Kurumu. (2009). *Yazım kılavuzu*. (26.Basım)Ankara: TDK. Türk Dil Kurumu.

Uçgun, D. (Güz-2006). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri*. TÜBAR-XX: Niğde
www.tdk.gov.tr

ⁱ Artuç, S. (2012). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde şiir metinlerinden yararlanma.

ⁱⁱ Gümüş, M. (2012). Dil öğretiminde temel becerilere genel bir bakış.

ⁱⁱⁱ Büyükaslan, A. (2007). **Yabancı Dil Türkçenin Öğretilmesinde Yeni Yöntemler: Bilisim Uygulamaları, Çözüm Önerileri**. Marc Bloch Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Bölümü.

^{iv} Barın, E. (2008). **Yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun önemi**. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7.